

МІСЦЕ І РОЛЬ ОЦІНКИ ЦІЛІСНОГО МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Соколова Н.М., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

PLACE AND ROLE OF EVALUATION OF HOLISTIC PROPERTY COMPLEX IN A SYSTEM OF CRISIS MANAGEMENT

Sokolova N.M., Candidate of Science in Economics, National Transport University, Kyiv, Ukraine

МЕСТО И РОЛЬ ОЦЕНКИ ЦЕЛОСТНОГО ИМУЩЕСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА В СИСТЕМЕ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Соколова Н.М., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми

Сучасна система антикризового управління невіддільна від вартісної оцінки, що дозволяє своєчасно надавати менеджерам необхідну інформацію про динаміку вартості як підприємства в цілому, так і окремих видів активів і зобов'язань. Однак у цих складних умовах підприємство може не тільки вижити, але і досить успішно функціонувати, в основному, завдяки ефективній системі антикризового управління. Ризик є невід'ємною рисою будь-якого бізнесу. Особливо ризикований характер має підприємницька діяльність у сучасній Україні, де постійно трансформується зовнішнє середовище підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню оцінки цілісного майнового комплексу присвячено значну кількість наукових праць. Це праці таких вітчизняних вчених та практиків як: В.А. Щербакова [1], Я.І. Маркуса, Н.П. Лебідь, [2, 3], а також зарубіжні А.Г. Грязнова, М. О. Федотова [4, 5]. Враховуючи значний їх внесок у формування методичного забезпечення оцінки ЦМК, варто враховувати особливе значення застосування того чи іншого підходу залежно від мети проведення оцінки та індивідуальних особливостей аналізованого бізнесу. Проте недостатньо уваги приділяється оцінці цілісного майнового комплексу у системі антикризового управління.

Постановка завдання.

Сьогодні для прийняття ефективних управлінських рішень власниками підприємств часто потрібна інформація про вартість бізнесу. У проведенні оціночних робіт зацікавлені й інші сторони: державні структури (контрольно-ревізійні та інші органи), кредитні організації, страхові компанії, постачальники, інвестори і акціонери.

Оцінка бізнесу - це визначення вартості компанії як майнового комплексу, здатного приносити прибуток його власнику. При проведенні оціночної експертизи визначається вартість всіх активів компанії: нерухомого майна, машин і устаткування, складських запасів, фінансових вкладень, нематеріальних активів. Крім того, окремо оцінюється ефективність роботи підприємства, її минулі, справжні і майбутні доходи, перспективи розвитку й конкурентне середовище на даному ринку, а потім проводиться порівняння оцінюваної компанії з підприємствами-аналогами. На підставі такого комплексного аналізу визначається реальна оцінка бізнесу, як цілісного майнового комплексу, здатного приносити прибуток [1, с 25-30].

В умовах нестабільності української економіки оцінка вартості цілісного майнового комплексу набуває особливого значення. Оцінка вартості підприємства, що опинилося в складному фінансовому становищі, дуже важлива для антикризового менеджера в якості вихідної інформації для прийняття рішень, вироблення плану дій.

Метою статті є аналіз ролі оцінки вартості цілісного майнового комплексу в антикризовому управлінні підприємством.

Виклад основного матеріалу.

З розвитком ринкових відносин зростає значимість оцінки вартості компанії, зокрема, останнім часом має місце підвищена увага до використання оцінки вартості з метою антикризового управління. Це порівняно новий напрям використання оцінки вартості, що має відмінні риси, які обумовлені специфікою антикризового управління. Антикризове управління - це система взаємопов'язаних методів і прийомів управління підприємством, спрямована на попередження або усунення несприятливих для бізнесу кризових явищ. Антикризове управління відрізняється від традиційних форм, методів і технологій менеджменту. Ці відмінності пояснюються основною метою антикризового управління - забезпеченням сталого становища підприємства на ринку в будь-якій економічній, соціальній та політичній ситуації. У ході антикризового управління застосовуються такі методи, які дозволяють усунути тимчасові фінансові труднощі і вирішити поточні проблеми фірми. Головне в антикризовому управлінні - своєчасна і дієва реакція на істотні зміни зовнішнього середовища на основі заздалегідь розроблених альтернативних програм. Антикризове управління націлено на те, що навіть у складній ситуації, в якій опинилося підприємство, навіть на межі банкрутства, можна було би ввести в дію такі управлінські і фінансові механізми, які б дозволили вибратися з труднощів з найменшими для підприємства втратами. Антикризове управління включає в себе комплекс заходів від попередньої діагностики кризи до методів щодо його усунення та подолання [4].

Потреба в оцінці вартості підприємства та його майна є багатоаспектною, виникає на різних етапах антикризового управління: при прогнозуванні наслідків виникнення ситуації банкрутства, при оцінці можливостей та результативності реструктуризації активів підприємства, при підготовці проведення реорганізаційних процедур та продажу підприємства як цілісного майнового комплексу тощо. Незважаючи на особливості оцінки вартості в кожному з наведених випадків її проведення базується на загально визначених концептуальних положеннях теорії оцінки вартості підприємства [6, с. 173-174].

Оцінка бізнесу, проведена при антикризовому управлінні, виконує ряд специфічних функцій, які дозволяють визначити співвідношення між вартістю майна і розміром заборгованості за грошовими зобов'язаннями [7, с. 231-233].

Оцінка цілісного майнового комплексу охоплює методи, які дозволяють провести розрахунок вартості підприємства виходячи з наявної інформації. Для забезпечення більшої достовірності оцінка бізнесу припускає використання трьох підходів: дохідного, порівняльного (ринкового) і витратного. Кожен з них складається з певного набору методів, що дозволяють оцінити не тільки весь бізнес цілком, а й окремі складові його частини (групи і види майна).

Оцінюючи ринкову вартість підприємства, можна з досить високим ступенем точності визначити, наскільки успішно вони у своїй діяльності. Так, наприклад, збільшення ринкової вартості підприємства означає, що підприємство знаходиться на стадії зростання, розвивається виробництво, розширюється збутова мережа, підприємство освоює нові ринки збуту. І навпаки, зниження ринкової вартості підприємства є головним індикатором неблагополучного стану справ (передкризового стану, банкрутства). У зв'язку з цим прийняття вірних управлінських рішень неможливе без інформації про вартість бізнесу.

Характеризуючи особливості оцінки вартості компанії в цілях антикризового управління, не можна не проаналізувати принципи оцінки, які є теоретичною базою оціночного процесу на кризовому підприємстві.

Принцип корисності може бути використаний при оцінці кризового підприємства, наприклад, в процесі складання плану зовнішнього управління для обґрунтування зовнішнім менеджером рішення про перепрофілювання виробництва з метою залучення інвестицій на розвиток нового, перспективного виробництва.

Принцип очікування повинен використовуватися при розрахунку вартості кризового підприємства дохідним підходом.

Принцип вкладу також лежить в основі оцінки підприємства з метою антикризового управління. Вклавши гроші в нове обладнання, менеджер розраховує отримувати через деякий час дохід від реалізації нового виду продукції, який не тільки покриє всі понесені витрати, але й принесе додатковий дохід підприємству тобто максимізує його вартість [1, с. 51-53].

Підвищену увагу слід приділити тій групі принципів оцінки вартості для цілей антикризового управління, до якої відносяться принцип зміни вартості і принцип економічного поділу. Як відомо, ситуація на ринку характеризується рухливістю і мінливістю. Відповідно, вартість оцінюваного підприємства змінюється в залежності від політичних, економічних факторів. Крім того, вартість

підприємства залежить від стадії життєвого циклу, на якому знаходиться підприємство на момент оцінки, а також від перспектив розвитку і часу оцінки.

У цьому зв'язку принцип зміни вартості говорить про те, що вартість підприємства повинна розраховуватися оцінювачем на конкретну дату. Процес визначення дати, станом на яку буде проводитися оцінка неспроможного підприємства досить важливий і визначається різними факторами. На рисунку 1. представлено використання оціночних методів в антикризовому управлінні.

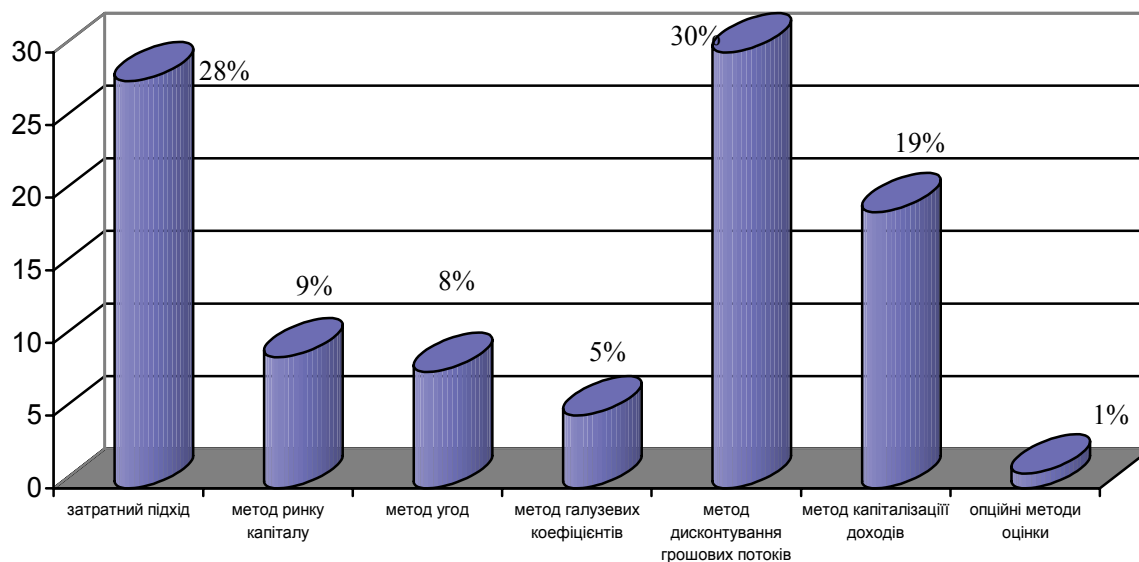


Рисунок 1 – Використання оціночних методів в антикризовому управлінні

Для проведення ефективної антикризової політики антикризовий менеджер в першу чергу повинен визначити вартість кризового підприємства, а також постійно стежити за її подальшою зміною для визначення ефективності застосовуваних інструментів управління.

Наприклад, в умовах введення на підприємстві процедури зовнішнього управління необхідність оцінки поточної вартості підприємства і потенційної її зміни в результаті застосування тієї чи іншої антикризової стратегії виникає вже на стадії складання плану зовнішнього управління. У разі прийняття невірних антикризових рішень у зовнішнього керуючого не буде можливості змінити стратегію, а це в 95% випадків означає розпродаж його активів та подальшу ліквідацію. У зв'язку з цим керуючому, для того щоб ефективно керувати кризовим підприємством, необхідно чітко орієнтуватися у використовуваних підходах та методах оцінки.

Таким чином, однією з основних цілей оцінки підприємства в процесі антикризового управління є отримання інформації про його вартість.

Обґрунтована ринкова вартість підприємства - один з найбільш широко використовуваних в оціночній практиці, а також в антикризовому управлінні, так як антикризовий менеджер (в ідеальному випадку) повинен починати свою діяльність на кризовому підприємстві з з'ясування реальної ринкової вартості даного майнового комплексу в цілому, а також з визначення ринкової вартості окремих активів і пасивів підприємства.

Антикризове управління, в силу своєї специфіки, обмежує оцінювачів у виборі деяких видів вартості. Наприклад, оцінки балансової і залишкової вартості, не показують реальної вартості бізнесу (підприємства) на ринку, а значить і не можуть використовуватися як критерій ефективності антикризового управління, в той час як метою антикризового управління є ефективне управління існуючим бізнесом (підприємством), а не створення нового. При визначенні підсумкової величини вартості кризового підприємства, а його вартість відрізняється від визначення підсумкової величини вартості діючого підприємства, оскільки при визначенні вартості кризового підприємства необхідно провести більш глибокий аналіз отриманих результатів на предмет відповідності цілям оцінки за чинним законодавством.

Висновки.

Проаналізувавши роль оцінки бізнесу та підприємств як цілісного майнового комплексу в цілях антикризового управління, можна зробити наступні висновки:

По-перше, оцінка вартості підприємства дуже важлива для антикризового менеджера в якості вихідної інформації для прийняття рішень з відновлення підприємства, вироблення плану дій. Вона також може служити не тільки вихідною інформацією для прийняття певних, єдино правильних рішень, але і використовуватися в перебігу антикризового управління. (наприклад, в рамках зовнішнього управління за результатами оцінки можливості реалізації альтернативних проектів антикризовий керуючий може прийняти одне з таких рішень: перепрофілювання виробництва, закриття нерентабельних ділянок, продаж бізнесу тощо).

По-друге, оцінка вартості є важливим фактом ефективності застосовуваних антикризовим керуючим відповідних заходів.

І на останок. Антикризовим менеджерам необхідно розбиратися в основних методах і підходах до оцінки вартості підприємства, знати законодавчу базу в області оціночної діяльності для здійснення ефективного управління підприємством в умовах кризової економіки.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Щербаков В.А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) [Текст]: учебник / Н.А. Щербакова. –2-е изд., . - М. : Омега-Л, 2006. – 25-30 с.
2. Посібник з оцінки бізнесу в Україні. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ за ред. Я.І. Макруса. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.
3. Оценка имущества и имущественных прав в Украине: Монография / Под ред. Н. П. Лебедь.: 2-е изд. перераб. и доп. — К.: ООО «Информационно- издательская фирма “Принт-Экспресс”», 2003. – 715 с.
4. Оцінка бізнесу: Підручник / За ред. А.Г. Грязнова, М.О. Федотової. - М.: Фінанси і статистика, 2001 – 512 с.
5. Оцінка вартості підприємства (бізнесу) / О.Г. Грязнова, М.А. Федотова, М.А. Ескіндаров, Т.У. Тазіхіна, Е.Н. Іванова, О.Н. Щербакова. -М.: Інтерреклама, 2003 – 544 с.
6. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико – методологічні засади та практичний інструментарій. К.: 2000,173-174 с.
7. Пострелова А. В. Оценка бизнеса в целях антикризисного управления предприятием [Текст] / А. В. Пострелова, Е. Н. Маля, К. С. Емельянова // Молодой ученый. — 2013. — №9. — с. 231-233.

REFERENCES

1. Shcherbakov V. Valuation enterprise (business) [Text]: Textbook / N. Shcherbakova. – 2-d ed., - Moscow: Omega-L, 2006 - 25-30 p. (Rus)
2. Assessment Manual business in Ukraine. Textbook for higher educational institutions / ed. Y. Makrus. - K.: Millenium, 2002. - 320 p. (Ukr)
3. Estimation of property and property rights in Ukraine: Monograph / Ed. N. Lebed': 2-d ed. rev. and add. - K.: ООО "Information and publishing company"Print-Express", 2003. - 715 p. (Rus)
4. Estimation of business: Textbook / Ed. A. Gryaznov, M. Fedotova. - M.: Finance and Statistics, 2001 - 512 p. (Ukr)
5. Estimation of enterprise (business) / A. Gryaznov, M. Fedotova, M. Eskindarov, T. Tazihina, E. Ivanov, A. Shcherbakova. - M.: Interreklama, 2003 - 544 p. (Ukr)
6. Lihonenko L. Anticrisis management now: theoretical - methodological principles and practical tools. K.: 2000, 173-174 pp. (Ukr)
7. Postrelova A. Business estimation purposes in enterprise anticrisis management [Text] / A. Postrelova, E. Malia, K. Emelyanov // A young scientist. - 2013. - №9. - pp. 231-233. (Rus)

РЕФЕРАТ

Соколова Н.М. Місце і роль оцінки цілісного майнового комплексу в системі антикризового управління / Н.М. Соколова // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2015. – Вип. 3 (33).

Об’єкт дослідження – антикризовий менеджмент в системі оцінки цілісного майнового комплексу.

Метою статті є аналіз ролі оцінки вартості цілісного майнового комплексу в антикризовому управлінні підприємством.

Проведено дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених та практиків. В результаті дослідження було встановлено що недостатньо уваги приділяється оцінці цілісного майнового комплексу у системі антикризового управління.

Виділені методи, які дозволяють провести розрахунок вартості підприємства виходячи з наявної інформації. Для цього використовуються три підходи: дохідного, порівняльного (ринкового) і витратного. Кожен з них складається з певного набору методів, що дозволяють оцінити не тільки весь бізнес цілком, а й окремі складові його частини (групи і види майна). Також виділені оціночні методи які використовуються в антикризовому управлінні.

Встановлено, що оцінка вартості підприємства дуже важлива для антикризового менеджера в якості вихідної інформації для прийняття рішень з відновлення підприємства, вироблення плану дій. Звернено увагу на той факт, що потреба в оцінці вартості підприємства та його майна є багатоаспектною, виникає на різних етапах антикризового управління: при прогнозуванні наслідків виникнення ситуації банкрутства, при оцінці можливостей та результативності реструктуризації активів підприємства, при підготовці проведення реорганізаційних процедур та продажу підприємства як цілісного майнового комплексу тощо.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЦІЛІСНИЙ МАЙНОВИЙ КОМПЛЕКС, АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ, ОЦІНЮВАННЯ, ОЦІНКА БІЗНЕСУ, РИНКОВА ВАРТІСТЬ

ABSTRACT

Sokolova N.M. Place and role of evaluation of holistic property complex in a system of crisis management. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2015. – Issue 3 (33).

Object of study: crisis management in the system of evaluation of holistic property complex.

The study found that not enough attention is paid to the evaluation of the holistic property complex in the crisis management.

Selected methods that allow for the calculation of value based on available information. It uses three approaches: profitable, comparative (market) and consumables. Each of them has a specific set of methods to assess not only the entire business as a whole, but individual constituent parts (groups and types of property). Also highlighted valuation methods used in crisis management.

Established that the valuation of the company is very important for the anti-crisis manager as background information for decision-making on restoration company, developing an action plan. Attention is drawn to the fact that the need for the valuation of the company and its property is multifaceted, occurs at various stages of crisis management: when predicting the consequences of a situation of bankruptcy, in assessing the capabilities and effectiveness of the restructuring of assets, the preparation carrying reorganization procedures and the sale of the company as integral property complex and more.

KEYWORDS: INTEGRAL PROPERTY COMPLEXES, CRISIS MANAGEMENT, ASSESSMENT, BUSINESS VALUATION, MARKET VALUE.

РЕФЕРАТ

Соколова Н.М. Место и роль оценки целостного имущественного комплекса в системе антикризисного управления / Н.М. Соколова // Вестник Национального транспортного университета. Серія «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2015. – Вып. 3 (33).

Объект исследования - антикризисный менеджмент в системе оценки целостного имущественного комплекса.

Целью статьи является анализ роли оценки стоимости целостного имущественного комплекса в антикризисном управлении предприятием.

Проведено исследование научных трудов отечественных и зарубежных ученых и практиков. В результате исследования было установлено, что недостаточно внимания уделяется оценке целостного имущественного комплекса в системе антикризисного управления.

Выделены методы, которые позволяют провести расчет стоимости предприятия исходя из имеющейся информации. Для этого используются три подхода: доходный, сравнительный (рыночный) и затратный. Каждый из них состоит из определенного набора методов, позволяющих оценить не только весь бизнес целиком, но и отдельные составляющие его части (группы и виды имущества). Также выделены оценочные методы, используемые в антикризисном управлении.

Установлено, что оценка стоимости предприятия очень важна для антикризисного менеджера в качестве исходной информации для принятия решений по восстановлению предприятия, выработки плана действий. Обращено внимание на тот факт, что потребность в оценке стоимости предприятия и его имущества является многоаспектной, возникает на различных этапах антикризисного управления: при прогнозировании последствий возникновения ситуации банкротства, при оценке возможностей и результативности реструктуризации активов предприятия, при подготовке проведения реорганизационных процедур и продажи предприятия как целостного имущественного комплекса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЦЕЛОСТНЫЙ ИМУЩЕСТВЕННЫЙ КОМПЛЕКС, АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ, ОЦЕНИВАНИЕ, ОЦЕНКА БИЗНЕСА, РЫНОЧНАЯ СТОИМОСТЬ

АВТОРИ:

Соколова Наталія Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри управління виробництвом і майном, e-mail: nata_ns@ukr.net, тел. +380442807909, Україна, 01010, м.Київ, вул.Суворова, 1, к.206.

AUTHOR:

Sokolova Natalia M., Candidate of Science in Economics., associate professor, National Transport University, of Department of Production and Property Management, e-mail: nata_ns@ukr.net, tel. +380442807909, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova 1, k.206.

АВТОРЫ:

Соколова Наталия Михайловна, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры управление производством и имуществом, e-mail: nata_ns@ukr.net, тел. +380442807909, Украина, 01010, г.Киев, ул.Суворова, 1, к.206.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Савенко В.Я., доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідуючий кафедрою будівництва та експлуатації доріг, Київ, Україна.

Новікова А.М., доктор економічних наук, заступник директора ДП «ДержавтотрансНДІпроект» з наукової роботи, Київ, Україна.

REVIEWER:

Savenko V.J., Dr. of Engineering, professor, National Transport University, the head of department of road construction and maintenance, Kyiv, Ukraine.

Novikova A.M., Dr. of Economics, Deputy Director of "DerzhavtotransNDIproekt" for Research, Kyiv, Ukraine.